

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

 Гілея

Науковий вісник

Випуск 160 (№ 1-2)

Ч. 1. Історичні науки

Київ – 2021

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

УДК 326

**БОРЕЦЬ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ УКРАЇНИ,
ПАТРИОТ І ВЧЕНИЙ, ПОЕТ І ЛЮДИНА
(З НАГОДИ 50-РІЧЧЯ
ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ПАВЛА ГАЙ-НИЖНИКА)**

**FIGHTER FOR THE STATEHOOD
OF UKRAINE, PATRIOT AND SCIENTIST,
POET AND MAN
(ON THE OCCASION
OF THE 50TH ANNIVERSARY
OF PAVLO HAI-NYZHNYK'S BIRTH)**

Григоренко О. П.,
доктор історичних наук, професор,
Хмельницький національний університет
(Україна, Хмельницький),
e-mail: gop48@ukr.net

Hrygorenko O.,
Doctor of Historical Sciences, Professor,
Khmelnytsky National University
(Ukraine, Khmelnytsky),
e-mail: gop48@ukr.net

В статті в стислій формі розповідається про життєвий шлях, громадсько-політичну і організаційно-наукову діяльність видатної постаті новітньої історії України, людини з енциклопедичним характером знань, невтомного борця за державну незалежність України, видатного представника наукової еліти нашої країни П. П. Гай-Нижника.

Ключові слова: Гай-Нижник, русифікація, дисидентство, наука, біографістика.

The article briefly describes the life, socio-political and organizational-scientific activities of an outstanding figure in the modern history of Ukraine, a man with an encyclopedic nature of knowledge, a tireless fighter for state independence of Ukraine, an outstanding representative of the scientific elite of our country P.P. Hai-Nyzhnyk.

Keywords: Hai-Nyzhnyk, Russification, dissent, science, biography.

Історичний розвиток переконливо засвідчує, що успіх, соціальний добробут, як правило, з'являються в тих суспільствах, де домінують фундаментальні цінності, загальнонаціональна злагода, авторитет людини праці, співіснують різні форми власності. З утвердженням державності Україна вийшла

на шлях цивілізованого розвитку. У доленосні часи в історії кожного народу з'являються постаті, роль і значення яких у становленні державності, формуванні національної самосвідомості, зародженні величі душі та стійкості духу виходять далеко за межі історичного бачення, соціального тлумачення і політичних амбіцій не лише сучасників, а й багатьох прийдешніх поколінь.

Пріоритетом у розбудові незалежної молоді України є наявність особистостей високого інтелекту, які володіють сучасними знаннями, досвідом, постійно аналізують динаміку вітчизняних та світових подій як у соціальному, так і в економічному напрямках, здатні випереджати і прогнозувати розвиток, акумулювати можливості і сили, підпорядковані колективи на найважливіших ділянках для досягнення мети. Існує відомий вислів: «Історію творять особистості». У ньому – велика частка істини. Бо ж історія – це не що інше, як біографія, це – біографія предків, колективів, особистостей. Досвід свідчить, що навіть якщо всі необхідні історичні умови наявні, велику роль відіграють особисті якості керівника: його кваліфікація, світогляд, масштаб мислення, вміння працювати з людьми і вести їх за собою, воля, розум, цілеспрямованість.

Павло Павлович Гай-Нижник – це людина широкого світогляду, креативний, толерантний і надзвичайно працелюбний. Бог, природа і батьки наділили цю людину особливими здібностями – вмінням налагоджувати спільну діяльність, гуртувати колективи. Він вміє підшукати кожному його місце в загальній справі, зацікавити нею інших. З ним легко і приємно працювати. Він ніколи не підвищує голос, не намагається вивершитися над іншими своєю посадою, а створює навколо себе атмосферу доброзичливості, розуміння необхідності діяти саме таким чином, при цьому зробити більше, якісніше. Його не роз'їдає адміністративна сверблячка, а висловлені міркування і пропозиції завжди конструктивні й компетентні. Характерно, що такий керівник не боїться й не соромиться сказати в певних ситуаціях «я цього не знаю», майже ніколи не відмовляє у проханнях підлеглих, а сказане «ні» – обґрунтоване, доречне, переконливе. Він не боїться визнати й власні помилки, чесно й відверто говорить про них, вживає заходів, щоб їх позбутися. Душевність і доброта, справжня інте-

лігентність і високі моральні чесноти вченого органічно поєднуються в цій прекрасній людині з раціональністю творчого мислення.

28 травня 2021 року Павло Павлович відзначив славний 50-річний ювілей. І справа не лише у високих нагородах, званнях і відзнаках, адже вони є лише еквівалентом того, що зроблено вченим на ниві державотворення, гуманітарної науки і трансформації вищої освіти нашої держави в загальноєвропейський освітній простір. Його постать належить до тієї когорти українських вчених, які своєю довголітньою сумлінною й подвижницькою працею заслужили ширю любов серед колег-науковців і численних учнів та повагу серед наукового загалу і громадськості. Ювіляр, без сумніву, є особистістю, глибоко зануреною у свою роботу й сповна відданою науці, водночас – це вимогливий педагог-новатор і керівник найвищого гатунку, який незважаючи ні на які труднощі і перешкоди наполегливий у всіх своїх устремліннях.

Ім'я відомого українського вченого-історика і політолога, дослідника української революції 1917–1921 років і національно-визвольної боротьби, історії України та Європи, політичних рухів, філансів та економіки, соціальної політики та теорії держави, поета і публіциста, ідеолога і громадсько-політичного діяча П. П. Гай-Нижника вже не раз згадувалось у різноманітних наукових виданнях, енциклопедіях, словниках і довідниках [1]. Посилання на його дослідження можна зустріти у працях як вітчизняних, так і авторитетних зарубіжних авторів. Мета даної публікації – спроба хоча б якоюсь мірою узагальнити життєвий і науковий шлях цієї яскравої і багатогранної постаті, яка слугує моральним прикладом для молодого покоління як взірць непохитної мужності в досягненні поставленої мети, наполегливості, цілеспрямованості, безмежної відданості своїй Батьківщині і на цій основі привернути увагу дослідників до створення повноцінної праці про видатних сучасних науковців країни.

Наукова і громадсько-політична діяльність П. П. Гай-Нижника відмічена різноманітними подяками і відзнаками, зокрема: премією Федерації профспілок України (1999), листом подяки Управління освіти і науки виконкому Криворізької міської ради (2004), листом подяки кандидата в Президенти України, народного депутата України В. Ющенка (2004), орденом святого рівноапостольного князя Володимира III ступеня (2006), Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2007), грамотою Дунаєвецької районної державної адміністрації та Дунаєвецької районної ради Хмельницької області (2008), дипломом лауреата редакції періодичних видань Національного банку України (2012), міжнародною літературною премією ім. І. Кошелівця (2014), грамотою Івано-Франківської обласної ради (2018), ювілейною відзнакою «100 років

Західно-Української Народної Республіки» (2018), дипломом Всеукраїнського бібліотечного рейтингу Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (2020).

На час написання цієї статті його звершення вражають: доктор історичних наук (2008), академік Української академії наук (2010), академік Академії політичних наук України (2018), один з провідних ідеологів і теоретиків сучасного «правого» руху (націоналізму і націонал-консерватизму) в Україні, заступник директора Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України. Проте не менш захопливим і дивовижним є й саме життя цієї непересічної і видатної особистості. Його життєва доля є цілковитим підтвердженням слів одного з найславніших вчених світу – шведського біолога Карла Ліннея, який підкреслював, що походить із простої родини, і писав: «З маленької хатинки може вийти велика людина» [2, с. 12].

Павло Гай-Нижник народився в місті Дунаївці Хмельницької області 28 травня 1971 року в сім'ї творчо-педагогічної інтелігенції. Змалку хлопчина посилено займався спортом, зокрема, боротьбою «самбо» і «карате», футболом і легкою атлетикою. Наполегливість, хист і самодисципліна дали свої результати й були відмічені призовими місцями на районних, обласних і республіканських першостях та чемпіонатах з вказаних видів спорту. У підсумку юнак став переможцем Кубка Хмельницької області з боротьби «самбо» на приз Героя Радянського Союзу Ф. Є. Гончарука (м. Нова Ушиця, 1985), здобув «Золотий значок ГТО СРСР» (1985), II юнацький спортивний розряд з легкої атлетики (1985) й з боротьби «самбо» (1986) та I спортивний розряд з футболу (1988).

Формування особистості юнака відбувалося в умовах батьківської любові й виняткового українського патріотичного виховання. Наголошую на цьому не з огляду традиційної біографічної риторики, а в контексті того, що на той час (у 1970–1980-х роках) батьки майбутнього вченого проживали не у самому місті Дунаївці, а у відокремленому військовому містечку з притаманними радянському режиму русифікацією та антинаціональною пропагандою. Тут доцільно зауважити, що на той час м. Дунаївці набуло важливого військового значення, оскільки поблизу нього розташовувався командно-вимірвальний комплекс, що разом з аналогічним комплексом в Криму складав наземний комплекс управління польотами пілотованих та безпілотних космічних апаратів. Також в околицях міста до часу відновлення незалежності України розташовувалися два полки, які займалися обслуговуванням шахтних пускових установок, що знаходилися в кількадесятметровому радіусі від шахтного командного пункту в Дунаївцях. Тож

спочатку дитина відвідувала російськомовний військовомістечковий дитячий садок, а згодом юнак навчався (від 1978 по 1988 роки) у російськомовній середній школі № 4, яка перебувала у підпорядкуванні Дунаєвського районного відділу народної освіти.

Саме в шкільному віці й яскраво виявилися суспільно-громадські позиції й національно-патріотичне виховання юнака в атмосфері плекання кращих традицій рідного народу та шанування української мови, які панували у сім'ї його батьків і усієї родини. Ще під час навчання у школі юнак проявив себе як діяльний прихильник українізації й національного відродження України, був активним учасником самостійницького руху в період перебування в СРСР [3]. Павло вимагав вивчення в російськомовній школі усіма учнями (в тому числі й дітей інших національностей, батьки яких прибули на військову службу в Україну, зокрема до військового містечка в Дунаївцях) історії України, української літератури та української мови. Боротьба тривала з організацією саботажних акцій, страйків й часто силовим тиском на однолітків-неукраїнців (а такими були практично усі у військовому містечку).

Зрештою молодий подолянин заснував і очолив націоналістичну молодіжну організацію «Союз Українського Народу», яка діяла у 1986–1989 рр. у містах Дунаївці та Кам'янець-Подільський. Павло розповсюджував власні патріотичні вірші та агітки націоналістичного змісту, знайомив однолітків з підпільною літературою. Ба більше, акціями прямого чину борець прагнув змусити припинити русифікацію не лише шкільної освіти, а й вивісок та афіш по усьому районному центру й розпочав агітацію за вихід України зі складу Радянського Союзу.

Така діяльність, звісно ж, не залишилася поза увагою. Навколо хлопця почала об'єднуватися міська українська молодь та гуртуватися дорослі, що викликало відповідну реакцію спочатку дирекції школи, а потім і Дунаєвського районного відділу освіти, місцевих органів комсомолу (першого секретаря райкому ЛКСМУ А. Камінського), очільника відділу агітації та пропаганди райкому Компартії України О. Скиби, другого і першого секретарів райкому партії (С. Репецького і Е. Лазаркевича), а також інспектора міліції зі справ неповнолітніх Л. Піскорського та співробітника КДБ В. Зюкіна. З хлопцем і його батьками «компетентними органами» почалася «виховна» робота, що супроводжувалася не лише моралізаторством (батьки Павла не були членами КПРС, тож не зважали на партійні впливи), залякуванням і погрозами усіляких лих, а й обшуками у батьківській квартирі. Як і належить за тоталітарних режимів, Павло час від часу піддавався й фізичному покаранню з боку охоронців «розвинутого соціалізму», проте багаторічне займання спортом і бойовими мистецтвами загартували хлопчину до подібних методів тиску.

Юнак допік радянській освітній системі так, що вже у 1987–1988 роках питання виходу зі становища і запобігання впливу його агітації розглядалися на обласних партійних зборах і конференціях освітньо-шкільного керівництва Хмельницької області й навіть згадувалося у пресі. Так, наприклад, коли на одному з таких зібрань районний управлінець оповідав про проблему «виховання почуття патріотизму й інтернаціоналізму, розвиток українсько-російської двомовності, щоб вона була розглянута з чітких марксистсько-ленінських позицій», то навіть кореспондентка офіційного обласного владного рупору «Радянське Поділля» була вражена позицією посадовця. «На цьому фоні тим більше дивним видається факт, що навіть в апараті райвно ще плутають законне почуття національної гідності з націоналізмом і замість того, щоб пояснити різницю між ними, проводять “виховну” роботу з випускником Дунаєвської школи № 4 (з російською мовою викладання), який наполягав на обов'язковості вивчення української мови для всіх учнів або хоча б їх присутності на уроках української літератури», – нагадувала журналістка чиновнику про конфлікт районної влади з Павлом [4, с. 2]. Щоправда, слід додати, що на той час завідувач районним відділом народної освіти опинився у складному становищі: з одного боку В. Прокопчук мусив дотримуватися вказівок зверху і проводити «виховну» роботу з юнаком в руслі лінії Комуністичної партії й радянського керівництва, з іншого ж – намагався, в межах можливого, хоч якось вивести хлопця з-під затиснутих каральних лещат системи, оперуючи його молодістю та відмінним навчанням учня у школі. Саме завдяки великому життєвому досвіду, далекоглядності, вваженості, незаперечному авторитету серед всіх верств населення району такого керівника, як В. Прокопчук, молодому Павлу Гай-Нижнику вдалося вийти переможцем в двобої з радянською компартійною системою.

Варто наголосити, що при цьому хлопець багато разів брав участь і відзначався на чис-

ленних місцевих, районних і обласних олімпіадах з низки предметів, а отже навчався на відмінно і був претендентом на закінчення середньої школи із золотою медаллю. Тож до його приборкання було задіяно й так званий атестаційний шантаж. У підсумку, в умовах позиційної боротьби за честь учня, до якої, слід зауважити, включилися не лише батьки хлопчини, а й окремі представники педагогічного колективу школи та освітянського середовища, Павло 1988 року таки зразково закінчив середню школу, щоправда вже не з золотою, а зі срібною медаллю.

Певним порятунком для молоді людини, слід визнати, зіграла й оголошена у той час так звана політика «перебудови» і «гласності» в СРСР, яка насправді мала бути тимчасовим явищем і мусила допомогти виявити націоналістичні та антирадянські елементи в суспільстві. Утім, попри все, шлях до вступу у заклади вищої освіти для відмінника навчання було за тогочасної радянської дійсності зачинено. Відтак Павло змушений був влаштуватися чорноробом-вантажником готової продукції на Дунаєвецьку суконну фабрику імені В. Леніна, на трубі якої П. П. Гай-Нижник ще 1988 року вперше на теренах радянського Поділля почепив національний синьо-жовтий прапор України (провисів він на ній, розуміється, лічений час) [5].

Тоді ж парубок з іще більшою потугою продовжив боротьбу з радянським режимом, щораз відмовляючись іти на компроміси та співробітництво з радянськими, комсомольськими і комуністичними органами влади. Як наслідок продовжилися не лише залякування активіста, тиск на його батьків і обшуки у помешканні, а й розпочалася кампанія з його дискредитації. У той же час у перипетії цькування молодіжного лідера вже в січні 1989 року втрутилася й обласна молодіжна газета «Корчагінець», де у статті під назвою «Ярлики» висвітлила протиборство органів влади і молодого патріота-націоналіста в Дунаївцях [6, с. 3–4]. «Павло – ерудований, цікавий співбесідник. Невже це про нього і його товаришів розповідали, що ватагою різали афіші на російській мові біля кінотеатру, йшли “війною” проти своїх ровесників-росіян», – переймалася комсомольська преса ЛКСМУ [7, с. 3].

Однією з перших ластівок публічного цькування стала й стаття під назвою «Якщо ти лідер, то будь ним завжди», надрукована у місцевій районній газеті «Ленінським шляхом», де П. П. Гай-Нижника було звинувачено у відмові від співпраці з радянськими органами влади та зведення молоді на манівці буржуазного націоналізму, а все тому, «що лідер, а з ним і групка, не забажали бути “залежними” від “апарату”» [8, с. 2–3]. «Хай би й так, – додавали рупори владного офіціозу, – якби ота юнацька впертість і непродуманість не впиралися у дивацькі вибрики, що межують з хулі-

ганством. Бо як ще розуміти ті “акробатичні вправи”, які вони витворяли з Державним прапором республіки...» [9, с. 3]. Тож події набули широкого розголосу, на захист юнака стала національно свідомою громадськістю Поділля, одним з показових актів чого стало запрошення Павла у столицю України м. Київ на форум захисників української мови. Так, 11–12 лютого 1989 року Павло Павлович став учасником Республіканської установчої конференції Товариства української мови імені Тараса Шевченка, члени якого невдовзі стануть активними учасниками Народного Руху України і, незважаючи на молодість, навіть виступав на сцені як представник Хмельниччини [10, с. 42–43]. Тим часом при поверненні додому діяльність хлопця набула нового резонансу, а життя нового повороту. Тож у вищезгаданому «Корчагінци» було опубліковано листа другого секретаря райкому комсомолу А. Нівегловського, який неприховано заявляв про розгром «Союзу Українського Народу», додаючи, що «постійне прагнення до надмірної самостійності, повної незалежності дій і погубили “Союз...” та добрі наміри», вказуючи, що «не варто упускати з поля зору той факт, що всі “союзівці” – члени ВЛКСМ і за Статутом ВЛКСМ підзвітні комсомольським органам» [11]. Тож молодих людей (учнівську молодь та недавніх випускників шкіл) і їхніх батьків було елементарно залякано і піддано тиску, який, власне, за тих часів мало хто зміг витримати з огляду на турботу про власну кар’єру та долі своїх дітей. Павло та його батьки (Павло Павлович і Любов Василівна) витримали тиск, обшуки і залякування з гідністю українців і продовжували боротьбу! Що ж до вищезгаданих комуністичних функціонерів, то нині вони, певно, без каяття сумління вже називають себе національно свідомими патріотами і чи не найголосніше вигукують «Слава Україні!».

Утім, за таких переконань та обставин, не дивно, що за тогочасних умов можливостей здобути вищу освіту у хлопця практично вже не було. До того ж, приховані симпатyki справи Павла з дорослих кіл у певних владних сферах вже нишком повідомляли його батьків про підступні плани щодо угамування енергії хлопця через унеможливлення здобуття ним подальшої (в той час й вищої) освіти й відправки юнака поодаль у місця не такі вже й віддаленні до північно-східних районів Росії. Відтак, аби врятувати хлопця і дати йому можливість навчатися далі, було прийнято (з хитромудрої пропозиції тогочасного начальника Дунаєвецького військкомату В. Кульчицького) несподіване для комуністичної влади тактичне рішення і 1989 року «буржуазний націоналіст і антирадянщик» із запізненням термінів (нібито через травму в аварії та хворобу, завдяки виданим лікарями-симпатиками медичним довідкам) в режимі повної таємничості й

мовчанки подає документи на вступ до Донецького вищого військово-політичного училища інженерних військ і військ зв'язку імені генерала армії О. О. Єпішева [12, с. 3; 3]. Такий гамбіт став цілковитою несподіванкою для радянських органів, адже ніхто не очікував й навіть не підозрював про подібну «спецоперацію» з порятунку молодика-націоналіста.

У Донецьку начальник училища, що уяви не мав про погляди юнака, який через аварію не встиг вчасно подати документи на вступ і запізнився на іспити, наказав створити для західноукраїнського парубка окрему комісію й срібний медаліст і спортсмен Павло успішно здав іспити й вступив до ДВВПУ. Й хоча невдовзі правда про антирадянщика спливла (оперативно надійшли відповідні дані з органів), проте наказ про зарахування його курсантом вже було підписано. Не дивно, що вже під час проходження курсу молодого бійця у таборі Кипуча Криниця у донецькому степу до Павла приклеїлося прізвище «Бандера», а після повернення з перших навчань і прийняття присяги курсантом зацікавилися й відповідні тепер вже військово-політичні органи. Однак «перевиховати» юнака так і не вдалося. Регулярні «співбесіди» з опальним курсантом 5-ї роти ДВВПУ у політвідділі, а згодом й в особливому відділі та на гарнізонній гауптвахті під охороною солдатів внутрішніх військ зрештою закінчилися відрахуванням хлопця з училища у квітні 1991 року. За цей час курсант навчався на відмінно й встиг перемогти у філософському конкурсі, проте йому заборонялося брати до рук зброю на стрільбищах і перебувати в озброєному караулі, на відміну від чи не на регулярному перебуванні у нарядах або ж під арештом на гарнізонній гауптвахті [13, с. 42-44].

Відрахування з військового училища за тих часів означало додаткових два роки служби в лавах радянської армії в одному з численних північно-східних закутків на нескінченних теренах СРСР. Новоявленого солдата радянської армії лише з другої спроби прийняли для подальшого розподілення у штабі армії в Чернігові (перша спроба закінчилася поверненням до Донецька і черговою гарнізонною гауптвахтою). Тимчасового солдата приписали до очікування «покупця» з північного сходу Росії до місцевого полку зв'язку на окраїні Чернігова. Утім напередодні заколоту «гекачепістів», Павла несподівано доставили в штаб частини і серед літа (в липні) 1991 року в одноосібному порядку демобілізували. Як згодом вдалося з'ясувати – з метою уникнення спротиву чи негараздів під час спроби запровадження надзвичайного чи воєнного стану у випадку вдалого заколоту ГКЧП. 24 серпня 1991 р. Україна остаточно стала на шлях відновлення власної державності.

При поверненні в м. Дунаївці П. П. Гай-Нижник вступає одразу на другий курс історич-

ного факультету Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту ім. В. П. Затонського (нині – Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка). Чи не одразу ж окремі його поезії нарешті побачили свій перший друк у пресі: у Кам'янці-Подільському та в Торонто (Канада). Тоді ж парубок відновлює свої зв'язки з старшими товаришами зі Львова та Києва, США, Канади, Австралії та Швейцарії (зокрема з колишнім вояком дивізії «Галичина» М. Лапкою, очільниками ГОА М. Королишиним і Л. Беєм, науковцем і ОУНівцем В. Косиком, президентом Східно-Європейського дослідного інституту ім. В. Липинського у Філадельфії Я. Пеленським та іншими, а також з останньою донькою гетьмана П. Скоропадського гетьманівною Оленою Отт-Скоропадською).

Вже 6 червня 1993 року на запрошення П. П. Гай-Нижника гетьманівна Олена Скоропадська зі своїм чоловіком Людвігом Оттом (у супроводі наукового секретаря Комітету науки і культури для зв'язків з українцями за кордоном Академії наук України М. Железняка) відвідали Кам'янець-Подільський та Хотин [14, с. 138]. Разом з Павлом відвідала гетьманівна Олена й заснований її батьком-гетьманом університет та зустрілася з керівництвом і студентами закладу вищої освіти, про що згодом залишила дуже теплі спогади [15, с. 8-9; 55, 57; 520-524]. Вже наступного (1994-го) року студент четвертого курсу П. П. Гай-Нижник бере участь у фундаментальному проекті з видання спогадів останнього гетьмана України П. Скоропадського, в якому разом з його донькою публікує хроніку походження родини Скоропадських і короткий життєпис останнього гетьмана [16, с. 35-43]. Презентація цього унікального видання відбулася у 1995 році у Києві [17, с. 95].

Під науковим керівництвом декана історичного факультету доктора історичних, професора, авторитетного в наукових колах країни дослідника О. Завальнюка Павло Павлович підготував й 1995 року успішно захистив дипломну роботу з торговельно-промислової

політики України 1918 року. Під час захисту відбулася активна дискусія, в ході якої члени Державної екзаменаційної комісії були вражені широтою його знань з актуальних проблем вітчизняної історії і що рівень цих знань є значно вищим за той, що повинен відповідати випускнику закладу вищої освіти. Було цілком очевидним, що здобуття цим дипломантом наукового ступеня є лише справою часу. У тому ж році П. П. Гай-Нижник закінчив історичний факультет Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту ім. В. П. Затонського і здобув диплом вчителя історії та правознавства за спеціальністю «історія» [18, с. 208].

Восени 1995 року П. П. Гай-Нижник їде до Києва вступати до аспірантури і відтоді пов'язує своє життя зі столицею України. Тож від 1995-го по 1998-й роки він є аспірантом Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського Національної академії наук України, а потім наступного року працює у тій же науковій інституції провідним археографом відділу пам'яток княжої та козацької доби [19, с. 43–45; 2–3]. У 1999 році він здобуває премію Федерації профспілок України.

2000 року П. П. Гай-Нижник у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка захистив дисертаційне дослідження на тему «Фінансова політика уряду Української Держави Гетьмана П. Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.)» (науковий керівник – член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, директор Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України П. Сохань) і здобув науковий ступінь кандидата історичних наук із спеціальності 07.00.01 – Історія України [20]. Це дослідження, яке невдовзі було видане окремою монографією, було першою й донині є унікальною та чи не єдиною комплексною працею з цієї теми у вітчизняній та світовій історіографії [21]. На жаль, успіх сина не зміг побачити його батько, який несподівано помер у 50-річному віці за сім місяців до захисту Павлом кандидатської дисертації.

У 2000–2001 рр. П. П. Гай-Нижник нетривалий час викладає історію та українознавство в Українському гуманітарному ліцеї Київського національного університету імені Тараса Шевченка. На початку 2001 року, на запрошення другого міністра фінансів незалежної України Г. П'ягаченка, Павло Павлович переходить працювати в очолюваний ним Науково-дослідний фінансовий інститут при Міністерстві фінансів України на посаду провідного наукового співробітника відділу економічної реформи та удосконалення управління фінансовою системою. 2003 року Павло вже завідувач науково-інформаційним відділом Українського державного науково-дослідного

інституту архівної справи та документознавства й, водночас, здійснює наукове співробітництво в Інституті трансформації суспільства [22, с. 43; с. 2; с. 20]. У цей час він у вересні 2002 року стає членом ініціативної групи Української гетьманської організації по створенню Всеукраїнського об'єднання громадян «Союз гетьманців-державників» (до її складу увійшли також такі відомі вчені як Ю. Терещенко, Б. Андрусин, І. Срібняк, Т. Остащенко, В. Яблонський та інші), й у 2003 році – заступником головного редактора науково-популярного часопису «Гуманітарний *seminarium*» та членом державної приймальної комісії з історії в Національній академії внутрішніх справ України.

2003–2004 навчальний рік Павло Павлович за сімейними обставинами провів у Кривому Розі, де на посаді старшого викладача навчав студентів історії та соціології в місцевих державному педагогічному університеті (кафедра історії України) та водночас в Інституті ділового адміністрування (кафедра гуманітарних наук) [23, с. 43–47; с. 2]. За плідну роботу з організації науково-дослідницької діяльності учнів у 2004 року його було нагороджено Листом подяки Управління освіти і науки виконкому Криворізької міської ради. У Кривому Розі П. Гай-Нижник й одружується 2003 року на чарівній дівчині Ользі – студентці 3 курсу музично-педагогічного факультету Криворізького державного педагогічного університету.

Повернувшись до столиці у 2004 році, П. П. Гай-Нижник бере активну участь у Помаранчевій революції (вересень–листопад) та в роботі організованого опозицією Міжнародного форуму «Освіта і наука – стратегічний резерв України», за що йому особистим листом висловив подяку кандидат в Президенти, народний депутат і майбутній Президент України В. Ющенко.

З вересня 2004 року П. П. Гай-Нижник працює доцентом кафедри історії та теорії держави і права юридичного факультету Наці-

ональної академії Державної податкової служби України, проте невдовзі вирішує вступати до докторантури і цілковито присвячує себе лише науковій діяльності.

З 2005 року – докторант історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (науковий консультант – декан історичного факультету, доктор історичних наук, професор В. Колесник). 2008 року П. Гай-Нижник достроково захистив у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка дисертацію на тему «Фінансова політика Центральної Ради та урядів Української Народної Республіки (березень 1917 р. – квітень 1918 р.)» і здобув науковий ступінь доктора історичних наук із спеціальності 07.00.01 – Історія України [24]. Дисертація стала першим комплексним фундаментальним науковим дослідженням з цієї проблематики у вітчизняній та світовій історіографії [25, с. 180–181].

Під час докторантури Павла Павловича було відзначено низкою нагород: у 2006 році: «За заслуги з відродження духовності в Україні та утвердження Помісної Православної Церкви» – орденом святого рівноапостольного князя Володимира III ступеня; у 2007 році: «За вагомий внесок у розвиток освіти та високий професіоналізм» – Почесною грамотою Міністерства освіти та науки України; у 2008 році: «За вагомий внесок у дослідженні історії Дунаєвеччини» – Грамотою Дунаєвечкої районної державної адміністрації та Дунаєвечкої районної ради Хмельницької області.

Від 2008 по 2012 роки П. П. Гай-Нижник працює старшим науковим співробітником відділу соціально-політичної історії Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса Національної академії наук України [26, с. 403–409]. Між тим часом, у 2009 році П.П. Гай-Нижник за дорученням НАН України захищає честь української історичної пам'яті у Москві на засіданні Наукової ради Російської академії наук «Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики Росії» на тему «Полтавська перемога і зовнішня політика Росії першої чверті XVII ст. Становлення великої держави», де обґрунтовує правоту гетьмана І. Мазепи, руйнує московські міфи й здійснює обурення кремлівських теоретиків [27]. У тому ж 2009 році вчений встановлює справжню дату загибелі військового міністра ЗУНР Д. Вітовського, а 4 березня 2010 року підписує Відкрите звернення до депутатів Європейського парламенту з приводу наклепу проти С. Бандери в тексті Резолюції Європейського парламенту щодо України від 25 лютого 2010 року [28]. У 2010 році дослідник видає друком свою новаторську фундаментальну монографію про становлення органів державної влади УНР і ЗУНР [29].

2 липня 2010 року Павла Павловича обирають дійсним членом (академіком) Української

академії наук [30, с. 8]. Водночас за наукову діяльність у 2012 році П. П. Гай-Нижника було нагороджено Дипломом лауреата редакції періодичних видань Національного банку України за версією журналу «Вісник Національного банку України» в номінації «Топ-20 докторів наук» [31, с. 22].

Попри наукову діяльність, від 2010 року П. П. Гай-Нижник низкою різких статей, що публікуються в Україні та США, виступає з нищівними викриттями та обвинуваченнями в бік проросійського Президента В. Януковича та його політики і закликає до повалення цього кланово-олігархічного режиму [32, с. 30–33; 80–85; 4; 8; 3; 5]. У червні 2012 року П. П. Гай-Нижника було включено у «Список-300» – авторитетних і найвідоміших українців (представників інтелігенції, науки, освіти, мистецтва, політики і громадських діячів), що створили «Всеукраїнський Комітет на захист української мови» [33, с. 11]. Павло Павлович бере участь у Мовному Майдані на Європейській площі під Українським домом, що розпочався 3 липня, після ухвалення Верховною Радою України закону «Про засади державної мовної політики», і на пропозицію О. Донія читає просто неба лекції для майданівців.

30 липня 2012 р. на передвиборчому з'їзді УНА-УНСО П. Гай-Нижник був включений до партійного виборчого списку. Увійшов до першої десятки (№ 7, як безпартійний) виборчого списку Української Національної Асамблеї (УНА-УНСО) як кандидат у народні депутати України (вибори до Верховної Ради України 28 жовтня 2012 р.), але партія вибори прогнала і не потрапила до Верховної Ради України [37]. 3 серпня 2012 року він підписав «Відкритий лист генеральному директору (президенту) Національної телекомпанії України Єгорові Бенкендорфу» з протестом відомих громадсько-політичних і наукових діячів проти російськомовного коментування Першим національним телеканалом ХХХ літніх Олімпійських ігор «Чому Перший Національний коментує Олімпіаду недержавною мовою?!». 17 квітня 2013 року П. П. Гай-Нижник обирається головою міжвідомчої Експертної ради з питань національностей, національних меншин та захисту українців у світі при Громадській раді при МЗС України [34]. У тому ж 2013 році Павло Павлович створює й очолює націонал-консервативний рух «Булава» (офіційно зареєстрований Міністерством юстиції 24 жовтня 2017 року) [35]. Власне того ж року побачила світ перша в новітній українській політико-ідеологічній думці концепція націонал-консерватизму, яку автор опублікував під назвою «Позиції та завдання сучасного українського консерватизму» [36, с. 346–350].

П. П. Гай-Нижник з перших хвилин став активним учасником Євромайдану та одним дієвих бійців Революції Гідності у Києві. Під

час Революції Гідності – член Політради революційної організації «Правий сектор» [37]. Ба більше, П. Гай-Нижник навіть помилково був залучений до перших загиблих на Майдані й його світлина (серед застрелених) навіть кілька днів поспіль показували на П'ятому телевізійному каналі. Павло Павлович також став автором «Звернення до світової та європейської спільноти», яке було оприлюднено від імені «Правого сектора» 12 лютого 2014 року в Українському домі [38].

Від 1 вересня 2013 року П. П. Гай-Нижник працює на посаді старшого наукового співробітника Національного науково-дослідного інституту українознавства і всесвітньої історії МОН України, а від 20 листопада 2014 року стає завідувачем відділу історичних студій Науково-дослідного інституту українознавства МОН України, заступником голови спеціалізованої Вченої ради НДІУ для захисту дисертаційних робіт.

У березні 2014 року разом з групою провідних вчених України П. П. Гай-Нижник підписав «Звернення до російських вчених з приводу окупації російськими військами Криму та спроб кремлівського керівництва повернути на президентський пост в Україні В. Януковича». У серпні 2014 року був одним з підписантів відкритого листа вчених щодо спроб нищення чи фальсифікації державних символів України, поширеному з нагоди Дня Прапора. У листі наголошувалося, що «протягом останнього часу ведеться системне нищення, паплюження та дискредитація Державних символів України» і ця політтехнологічна провокація має на меті посягти чвари, створити штучне чергове протистояння в українському суспільстві й проводиться вона аналогічними методами, що й спроби розпалити конфлікти навколо неіснуючих мовних чи конфесійних проблем. З огляду на зазначене історики звертали увагу державних структур на потребу посилити захист державних символів України [39].

П. П. Гай-Нижник став засновником (фундатором) Музею української пропаганди, що був створений у травні 2014 року на житловому масиві Троєщина в Києві (вул. Драйзера, 8). Музей став першим подібним культурним закладом в лівобережній частині столиці України [40]. Від грудня 2014 року – член експертної групи Громадського комітету з питань національно-патріотичного виховання при Міністерстві освіти і науки України. Від 8 лютого 2016 року – голова історичної секції Міждержавного проекту «Україна–Польща». Від 2016 року – член Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин, а від 13 березня 2017 року є членом експертно-перевірної комісії Центрального державного кінофотофоноархіву (ЦДКФФА) України ім. Г. С. Пшеничного. Був одним з підписантів у 2019 році Загальної декларації архівів (la Déclaration Universelle des Archives) [55].

У 2017 році Павло Гай-Нижник видає фундаментальне дослідження ведення гібридної війни Російською Федерацією проти України в енергетичній, торговельно-фінансовій, ідеологічній, гуманітарній, дипломатичній та військово-політичній сферах з метою розколу і знищення Української державності починаючи від 1990 по 2016 роки, висвітлює підготовку і перебіг сучасної російсько-української війни [41], а також публікує власне бачення основних засад Стратегії деокупації та реінтеграції Криму в контексті національної безпеки України [42].

П. П. Гай-Нижник був або є членом редколегій: наукового щорічника «Україна дипломатична» (засновники: Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України, Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв); наукового часопису «Пам'ять століть» (засновники: Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, Історичний клуб «Планета»); наукового збірника «Становлення та розвиток української державності» (засновник: Міжрегіональна академія управління персоналом), журналу «Музеї України», наукового часопису «Українознавство» (засновник: Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України).

Попри надзвичайно потужну наукову зайнятість та активну громадсько-політичну діяльність, П. П. Гай-Нижник плідно засіває й поетичну ниву. Поезії автора друкувалися у часописах «Подоланин» (Кам'янець-Подільський), «Батьківщина» (Торonto, Канада), «Дніпро» (Київ), а також у збірниках української поезії «Вілаг почуттів» (Ужгород, 2012) та у міжнародному літературно-публіцистичному часописі українських письменників «Соборність» (Ізраїль, 2013; 2015), збірках поезій «Воїнам Світла» (Випуск 1; Випуск 2; Ужгород, 2015), в мистецькій антології «Пером і пензлем, і душею» (Дунаївці, 2018). Новітні поезії П. П. Гай-Нижника, а також «Лірична галерея» набули численного кола шанувальників і особливої популярності серед молоді, на слова його віршів складаються популярні пісні (зокрема: «Якби ти знала мила моя» та «Мамине кохання»; музика А. Лісовського), а також твори для хорового співу (як, наприклад, «Скажи-но, гай» (слова П. Гай-Нижника, музика С. Заверухи) – хорова композиція, що брала участь у Міжнародному фестивалі хорової музики (Варна, Болгарія; червень 2012). Присвячували Павлові Гай-Нижнику свої вірші й поети, зокрема О. Чуприна, Дзвонар, М. Шеверного (Каменєва) та інші. У 2014 році Павло Гай-Нижник за публікацію в ізраїльському україномовному літературному журналі «Соборність» поетичної збірки «Тебе я колихав ночами...» став лауреатом Міжнародної літературної премії імені І. Кошелівця за 2013 рік [43].

З під пера Павла Павловича вже вийшли друком чотири поетичні збірки: «Згадує мене... Лірика кохання» (2006) [44], «Смак свободи... Лірика життя» (2009) [45], «Плинність. Поезія» (2015) [46] та «Відчуття» (2019) [47]. Крім того, поетичні рядки П. П. Гай-Нижника, багато з яких вже стали класичними, вінчають й пам'ятні монументи. Так, 24 серпня 2016 р. у День Незалежності України у місті Ковелі Волинської області на бульварі Лесі Українки у центрі міста було відкрито величний шестиметровий пам'ятник-монумент «Борцям за волю України». На монументі написані слова з одноіменного вірша сучасного українського поета та історика Павла Гай-Нижника: «Вклоніться їм за те, що живе. / Усім – хто впає за Волю, за Ідею! / І свічку покладіть, де стоїте, / Щоб святість сяяла над нашою землею!».

11 жовтня 2018 року П. П. Гай-Нижник був обраний академіком Академії політичних наук України, а перед цією подією вчений виступив 15 березня з відкритою лекцією в Українському вільному університеті в Мюнхені (Німеччина). Того ж року він видав фундаментальну монографію з історії державності Західно-Української Народної Республіки [48]. Тож цілком закономірним стало його нагородження у 2018 р. Грамотою Івано-Франківської обласної ради та Ювілейною відзнакою «100 років Західно-Української Народної Республіки».

У 2019-му році П. П. Гай-Нижник опублікував своє новаторське дослідження про перспективи зміни світового порядку та місця у новому цивілізаційному майбутті нашого народу і держави в контексті трансформації національної ідеї «Українська національна ідея: соборні чинники та визначальні засади» [49, с. 143–171]. Справжньою подією стала його книга «1918-й: два перевороти» [50], а грандіозна монографія «Павло Скоропадський і Власний Штаб гетьмана всієї України: боротьба за владу і державність» увійшла до ТОП-10 видань 2019 року у номінації «Життєпис» [51]. 16 травня 2020 року за це фундаментальне дослідження П. П. Гай-Нижник був нагороджений дипломом Всеукраїнського бібліотечного «Біографічного рейтингу–2019», який здійснював Інститут біографічних досліджень Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського за участі 34 авторитетних експертів (істориків, філологів, філософів, педагогів, фахівців з соціальних комунікацій) з метою виявлення та популяризації доробку в галузі біографістики та біографіки вчених, краєзнавців і бібліологів України.

У 2020 році П. П. Гай-Нижник чи не вперше в сучасній історіографії на стику історичної та політологічної наук здійснив цілісне дослідження суспільно-політичної моделі майбутньої Української Держави та її соціально-економічного ладу в теорії та ідеології ОУН(б) у різні часи існування Організації в період від

1940 по 1990 роки [52]. Не цурається знаний вчений й навчально-освітніх розробок. Так, зокрема, він став одним з співавторів підручника-семінару для студентів-медиків з історії України, який буде перевидано й у перекладі англійською мовою, а також ґрунтовного підручника «Військово-морська історія України» [53]. В одному з столичних видавництв вже друкується знакова та фундаментальна монографія П. П. Гай-Нижника «Україна: фінанси і політика (1917–1922 рр.)», що безумовно стане суттєвою подією у науковому житті країни.

Глибокий аналітичний розум, масштабність мислення дали можливість Павлу Павловичу стати бажаним доповідачем на вітчизняних і зарубіжних наукових конференціях. Вчений гідно представляв Україну з науковими доповідями на всесвітніх конгресах, конференціях і інших міжнародних наукових форумах у Литві, Польщі, Чехії, Словаччині, Росії, Швеції, Молдові, Білорусі, США, Канаді, Аргентині, Бразилії й інших країнах. Він відразу звертає увагу до себе керівників делегацій ерудицією, глибоким знанням питань, що обговорюються. Науковець вміє бути цікавим і привабливим для інших. Його слухають з особливою увагою, коли він говорить про проблеми, що постають перед молодістю Українською державою, її історією та культурою.

Як талановита і всебічно творча особистість Пало Павлович вже впродовж багатьох років підтримує тісні ділові контакти з такими відомими в усій країні вченими і громадсько-політичними діячами, народними депутатами України різних скликань; віце-президентом Національної академії наук України, доктором економічних наук, професором С. Пирожковим; директором Інституту історії України НАН України, академіком НАН України В. Смолієм; директором Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, доктором історичних наук Г. Папакіним; генеральним директором Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв П. Кривоносом; ректором Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктором історичних наук, професором С. Копиловим; президентом Національної Академія педагогічних наук України В. Кременем; директором Інституту енциклопедичних досліджень НАН України М. Железняком, ректором Київського університету права НАН України, професором Ю. Бошицьким, директором Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного В. Берковським, директором департаменту контролю вищої освіти, фахової передвищої освіти і освіти дорослих Державної служби якості освіти України, доктором історичних наук, професором Ю. Телячим; докторами історичних наук, професорами В. Даниленком, С. Кульчицьким, О. Реєнтом, І. Патриляком, С. Корновенком,

О. Тригубом, Т. Бевз, В. Ціватим, В. Сергійчуком, О. Сичем, Л. Баженовим, Б. Андрусишиним, А. Філінюком, І. Матяш, Я. Калакурою, І. Тодоровим, Г. Касьяновим, О. Салатою, В. Капелюшним, С. Віднянським, Р. Пирігом, В. Степанковим, О. Завальнюком, І. Романюком, С. Гальчаком, О. Комарніцьким та багатьма іншими; Олімпійським чемпіоном веслувальником С. Нагорним; керівником Національного олімпійського комітету України С. Бубкою; генерал-полковником, дипломатом і вченим Б. Олексійком; ректором Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, генерал-майором О. Луцьким; міністрами закордонних справ України В. Огризком, Б. Тарасюком, В. Хандогієм, першим заступником міністра закордонних справ України Е. Джапаровою; міністром економічного розвитку і торгівлі України В. Макухою; послами і дипломатами України О. Щербою, І. Осташем, А. Сибіною, І. Турянським, М. Кулінічем, О. Цветковим, С. Корсунським, І. Долговим; військовим прокурором України А. Магіосом, генеральним прокурором і міністром внутрішніх справ України Ю. Луценком; письменниками С. Жаданом, В. Ковтуном, В. Добрянським, Л. Ніцой, П. Щегельським, М. Сидоржевським, В. Шклярюм, С. Пантюком; політологами В. Фесенком, О. Донієм, В. Куликом, К. Матвієнком, Є. Магдою, В. Гладких; співаками і музикантами О. Скрипкою (з яким вони є ще й кумами), І. Леньом, Т. Компаніченком, Т. Чубаєм; меценатами О. Шереметьєвим, М. Терещенком, В. Трубіциним та багатьма і багатьма іншими знаковими людьми.

Висловлені вченим думки, зауваження і пропозиції уважно аналізуються в Офісі Президента України, Міністерстві освіти і науки України, Міністерстві молоді і спорту України, Міністерстві культури та інформаційної політики України, Міністерстві закордонних справ України і інших урядових структурах, місцевих органах влади, громадських організаціях.

Павло Павлович є багаторічним головою Державної експертної комісії на історичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а від 6 лютого 2020 року був призначений на посаду заступника директора Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України. 2021 року він увійшов до складу Наглядової Ради Міжнародної асоціації студентів політичної науки (МАСПН) в Україні, що є асоційованим членом міжнародної організації International association for political science students (IAPSS), штаб-квартира якої знаходиться у Нідерландах [54].

Високий професіоналізм, професійне сумління і принциповість, чітка громадянська позиція, вимогливість у поєднанні з щирістю і доброзичливістю притягують до П. П. Гай-Нижника колег і підлеглих. Усім своїм еством,

усією душею він відданий Україні. Це трибун, державотворець, борець, громадянин, людина, яка не може миритися з неправдою та несправедливістю. Від цього йому не завжди легко і комфортно в житті, він зазнає багато душевних страждань. Але інакше жити він не може. Приятелюючи з ним протягом багатьох років об'єктивно стверджую, що Павло Павлович не став дуже багатим матеріально, але духовно, творчо, науково він є надзвичайно багатою людиною. Як річка в час весняної повені вбирає в себе потужні потоки води і наповнює своє русло могутньою енергією, так і П. П. Гай-Нижник сповнений творчими планами, реалізація яких сприятиме зміцненню молодій Українській державі. Умудрений великим життєвим досвідом з подивом спостерігає він за тим, як чимало людей (а серед них висококласні спеціалісти), які могли б своїми знаннями, досвідом прислужитися народу, витрачають багато енергії, часу і матеріальних коштів, щоб зайняти певну посаду в органах влади, бути обраним депутатом ради хоча б будь-якого рівня. На думку Павла Павловича нормальним, мислячим людям у владі робити нічого – це поле інтриг, підніжок, грошей і понтів. Туди рвуться лише нереалізовані, зажаті і жадібні наполеончики. У більшості з них уявлення про правильну, моральну світобудову відсутнє. Виграє той, хто обманює, хитрощами або насильством, підступом досягає своєї мети.

Організаторська, професійна, наукова і громадська діяльність органічно поєднується з духовним багатством його душі. Він уважний і спостережливий природолюб, підтримує всі екологічні рухи, спрямовані на захист навколишнього середовища. Обравши ще в юності своїм життєвим компасом совість, П. П. Гай-Нижник ніколи не звертає з цієї дороги. Займаючи в своєму житті важливі посади, він володів і володіє певною владою, але ніколи не зловживав нею, завжди ставив державні й громадські справи вище особистих. Навіть коротка розмова з такою прекрасною людиною, велике і щедre серце якої запрограмоване на добро, облагороджує душу, поліпшує настрої, налаштовує на добрі справи, породжує прагнення бути в усьому схожим на нього.

Не можна не згадати й про те, що Павло Павлович є зразковим сім'янином, має надійний тил, що сприяє повному розкриттю фізичного здоров'я і морального стану. Вже впродовж тривалого часу вірним і надійним супутником, єдиним справжнім коханням є дружина Ольга Вадимівна. Чимало років вони живуть у повній гармонії, в мирі і злагоді. З плином літ, в бурхливому життєвому морі, за суетою сует, вони не розгубили своїх почуттів. З кожним прожитим днем вони стають ще ніжнішими і романтичнішими. «Я вдячна своєму коханому Павлу за щастя, яке він щоденно дарує мені», – зазначає дружина вченого. Ольгу Вадимівну поєднує з чоловіком духовне багатство, радість спілкування, єдине розуміння подолання проблем, що неминуче виникають у подружньому житті. Вона має дві вищих освіти (музично-педагогічну і юридичну), у всіх починаннях підтримує свого чоловіка, зокрема адмініструє особистий сайт вченого (www.hai-puzhnyk.in.ua), долучається до верстання та оформлення окремих його монографій й, звісно, оточує цю творчу людину своєю жіночою красою і мудрістю, ніжністю і коханням. Вони живуть дуже насиченим, але надзвичайно цікавим життям. Ольга Вадимівна дуже мила і розумна, привітна і завжди гостинна жінка. Всі підвіконня в їх оселі заставлені вазами, які вона підбрала таким чином, що вони квітнуть протягом всього року. Завжди частує гостей дуже смачними кулеб'яками і пирогами з яблуками, які так полюбає її чоловік.

Добрими і щирими людьми, вихованими на принципах християнської моралі, Гай-Нижники виховали двох прекрасних донечок – Дзвениславу (2005 р. н.) та Яснославу (2009 р. н.). Діти навчаються в одній з найкращих столичних гімназій, вже вільно володіють кількома іноземними мовами (англійською, німецькою, японською), є поетками (мають власні публікації у кількох поетичних збірках), є юними художницями і скульпторками, займаються комп'ютерним дизайном і графікою, їздять верхи на конях, беруть активну участь у культурному житті столиці, перемагають у різноманітних олімпіадах і конкурсах для юних науковців, вже й мають власні публікації. В свої юні роки сестри виступали на кількох загальнонаціональних телеканалах і навіть вели телепередачі на одному з них (дівчата брали інтерв'ю у таких відомих осіб як В. Кличко, Х. Деканоїдзе, С. Лещенко, І. Мосійчук, В. Троїцький та інших), виступали на одній сцені з відомою групою «Козак Систем» та співали разом з її фронтменом І. Леньо. Доньки перейняли від батьків їх найкращі людські якості, а головне – жадібність не до багатства, а до знань, творчої праці, здатність зрозуміти ближнього і готовність прийти йому на допомогу. Вони прищепили їм почуття гідності, віру в людину, розуміння того, що на

довгому життєвому шляху будуть не лише успіхи, а й труднощі і всілякі інші виклики, до яких завжди потрібно бути готовими і мати мужність їх долати. Тож у творчо-науковій і патріотичній родині Гай-Нижників зростають гідні й талановиті представниці української нації. Щасливої їм долі!

Щирою увагою і постійною турботою оточена мати П. П. Гай-Нижника Любов Василівна, яка проживає в м. Дунаївці. На схилі літ її найбільше турбує те, щоб справа утвердження незалежної Української держави, за яку так самовіддано боровся її син, не зійшла нанівець, продовжувалась в конкретних справах нових поколінь. Її найзаповітнішою мрією є те, щоб її онуки, як і всі діти України та світу, жили в мирі та спокої, щоб українці обирали такого Президента, який би вірою і правдою служив своєму рідному народу, а Верховна Рада України перестала бути збіговиськом випадкових осіб, які виконують інтереси фінансово-олігархічних кланів.

При найпершій нагоді Павло Павлович завжди прагне побувати в місті своєї студентської юності Кам'янці-Подільському. Тут на нього чекають цікаві зустрічі з колишніми однокурсниками, серед яких є відомі в педагогічній і науковій спільноті особи, і, звісно ж, розмови і дискусії з колишніми викладачами, які пишаються такими високими досягненнями свого випускника.

Нині П. П. Гай-Нижник є автором та співавтором 47 наукових монографій (з них – 17 індивідуальних), 2 навчальних підручників, 4 персональних збірок поезій та понад 750 наукових публікацій в галузі історії України та Європи, дипломатичної служби, історії держави і права, релігієзнавства, фінансово-економічної політики, суспільно-соціальних наук, політології, теорії ідеологій та гуманітаристики, національної безпеки і оборони тощо, опублікованих в наукових виданнях України, США, Канади, Німеччини, Грузії, Росії, Білорусі, Болгарії, Угорщини, Сербії, Румунії, Ізраїлю, Мозамбіку та інших країн. Тож цілком заслужено Вчена рада НДІУ та Міністерство освіти і науки представили Президентові

України подання до нагородження Павла Павловича Гай-Нижника почесним званням «Заслужений діяч науки і техніки України». Попереду у нього нові здобутки, адже він тільки вступає в Zenit свого творчого життя. Оптимізм, розуміння проблем сьогодення, прогресивне мислення, невтомна результативна праця є головними рисами життя цієї видатної постаті. Такою людиною по праву може пишатися наша країна.

Список використаних джерел

- Jesse Russell, Ronald Cohn. Pavlo Hai-Nyzhnyk. Memphis: VSD, 2013. 115 p.; Pavlo Hai-Nyzhnyk. *Ukrainian Akademics*. Memphis (Tennessee, USA): General Books, 2010. 28 p.; Pavlo Hai-Nyzhnyk. *Ukrainian Historians*. Memphis, Tennessee, USA: General Books LLC, 2011. 42 p.; Швидкий В., Шепель Л. Гай-Нижник Павло Павлович. *Українські історики ХХ століття. Біобібліографічний довідник. Серія: «Українські історики»*. Вип. 2. Ч. 3. К., 2006. С. 43–45; Прокопчук В. С., Прокопчук Т. К., Олійник С. В. Гай-Нижник Павло Павлович. *Дунаєвщина в іменах. Біобібліографічний довідник. Дунаївці*, 2006. С. 29–31; Noiret S. Publications on financial history 2006. *Financial History Review*. Vol. 15. Is. 02. Cambridge: University Press, Oct 2008. P. 203–261; Noiret S. Publications on financial history 2004. *Financial Historical Review*. Vol. 13. Is. 02. Cambridge: Published online by Cambridge University Press 23 Oct 2006. P. 235–307.
- Вервес Ю. Карл Лінней. Король систематики. *Україна молода*, 2007, 7 червня, с. 12.
- Павло Павлович Гай-Нижник. *Україна наприкінці ХІХ ст. – у 30-х рр. ХХ ст. (наукова школа): біобібліографічний покажчик*. Серія: Наукові школи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. 2. Кам'янець-Подільський, 2009. С. 42–43.
- Кабачинська С. Проблеми тисяча й однієї школи Хмельниччини обговорювали на традиційних серпневих конференціях. *Радянське Поділля*, 1988, 30 серпня. С. 2.
- Вікіпедія: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гай-Нижник_Павло_Павлович.
- Захар'єв В., Шандебура С. Ярлики. *Корчагінець*, 1989, № 4, 22 січня. С. 3–4.
- Захар'єв В., Шандебура С. Ярлики. *Корчагінець*, 1989, № 4, 22 січня. С. 3.
- Оліфер В. Якщо ти лідер, то будь ним завжди. *Ленінським шляхом*, 1989, 22 січня. С. 2–3
- Захар'єв В., Шандебура С. Ярлики. *Корчагінець*, 1989, № 4, 22 січня. С. 3.
- Павло Павлович Гай-Нижник. *Україна наприкінці ХІХ ст. – у 30-х рр. ХХ ст. (наукова школа): біобібліографічний покажчик*. Серія: наукові школи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. 2. Кам'янець-Подільський, 2009. С. 42–43.
- Резонанс «Ярлики». *Корчагінець*, 1989, 23 квітня.
- Ільєнко Д. Ми однієї землі сини. *Ленінським шляхом*, 1990, 10 лютого. С. 3; Ільєнко Д. Обрав професію офіцера. *Радянське Поділля*, 1990, 23 лютого. С. 3.
- Павло Павлович Гай-Нижник. *Україна наприкінці ХІХ ст. – у 30-х рр. ХХ ст. (наукова шко-*
- ла): біобібліографічний покажчик*. Серія: наукові школи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. 2. Кам'янець-Подільський, 2009. С. 42–44.
- Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Перші 100 років поступу. Кам'янець-Подільський, 2018. С. 138.
- Отт-Скоропадська О. Третя подорож на Україну від 7-го травня до 7-го червня 1993 р. *Батьківщина* (Торонто, Канада), № 8–10. С. 8–9; Отт-Скоропадська О. Повернення в Україну (1991–1998). К., 1999. С. 55–57; Отт-Скоропадська О. Остання з роду Скоропадських. Львів, 2013. С. 520–524.
- Отт-Скоропадська О., Гай-Нижник П. Павло Скоропадський: коротка хроніка життя (1873–1945). *Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918*. Київ-Філадельфія, 1995. С. 35–43.
- Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918. Київ-Філадельфія, 1995. – 493 с.; Отт-Скоропадська О. Презентація спогадів для 27.09.1995. *Отт-Скоропадська О. Повернення в Україну (1991–1998)*. К., 1999. С. 95.
- Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Перші 100 років поступу. Кам'янець-Подільський, 2018. С. 208.
- Швидкий В., Шепель Л. Гай-Нижник Павло Павлович. *Українські історики ХХ століття. Біобібліографічний довідник*. Серія «Українські історики». Вип. 2. Ч. 3. К., 2006. – С. 43–45; Кифоренко Л. До нас повертається наша історія. *Дунаєвський вісник*, 1997, 8 березня. С. 2–3.
- Гай-Нижник П. П. Фінансова політика уряду Української держави Гетьмана П. Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07.00.01 – Історія України. К., 2000. 20 с.
- Гай-Нижник П. Фінансова політика уряду Української Держави Гетьмана Павла Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.). К., 2004. 430 с.
- Швидкий В., Шепель Л. Гай-Нижник Павло Павлович. *Українські історики ХХ століття. Біобібліографічний довідник*. Серія: «Українські історики». Вип. 2. Ч. 3. К., 2006. С. 43; Оліфер В. На спомин сучасникам. *Дунаєвський вісник*, 2002, 6 червня. С. 2; Strengthening the market economy and formation of middle-class as a precondition for Ukraine to become the NATO member. *Економічний часопис-XXI*, 2003, № 4. С. 20.
- Гай-Нижник Павло Павлович. *Праці професорсько-викладацького складу кафедри історії України та правознавства Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» (до 15-річного ювілею кафедри)*. Науково-допоміжний бібліографічний покажчик. Кривий Ріг, 2015. С. 43–47; Солвейов С. Соборність: криворізький аспект. *Червоний гірник* (Кривий Ріг), 2004, 24 січня. С. 2.
- Телячий Ю. Успіх нашого земляка. *Дунаєвський вісник*, 2008, 16 жовтня. С. 3.
- Гай-Нижник П. П. Фінансова політика Центральної Ради та урядів Української Народної Республіки (березень 1917 р. – квітень 1918 р.). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.01

- Історія України. К., 2008. 32 с.; Ідзьо В. Рецензія на автореферат докторської дисертації Гай-Нижника Павла Павловича «Фінансова політика Центральної Ради та урядів та урядів Української Народної Республіки (березень 1917 р. – квітень 1918 р.)». *Науковий Вісник Українського Історичного клубу*. Москва, 2008. Т. XIV. С. 180–181.
26. 25 років Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. К.: ШІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. С. 403–409.
27. Маршак И. Противоречивая фигура Ивана Мазепы стала эпицентром основных дискуссий заседания научного совета РАН. *ИТАР-ТАСС*. М., 2009, 11 июня; В РАН признали, что Мазепа предатель только с точки зрения государственных интересов России. *Главное* (Харьков), 2009, 11 июня.
28. Open Appeal from Parliament with regards to the defamation of Stepan Bandera in the text of the Resolution of the European Parliament on the Situation in Ukraine from February 25, 2010.
29. Гай-Нижник П. П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення (1917–1920 рр.). К., 2010. 304 с.
30. Оліфер В. Науковець, поет, академік. *Дунаєвський вісник*, 2010, 22 липня. С. 8.
31. Підвисоцький Р. Кредо «Вісника Національного банку України» – високий професіоналізм, неупередженість, об'єктивність. *Вісник Національного банку України*, 2012, № 12. С. 22.
32. Гай-Нижник П. Досить «гнати порожняк». *Український тиждень*, 2010, № 44. С. 30–33; Гай-Нижник П. П. Українське «сьогодні» крізь призму українського «вчора». *Гілея*, 2010, № 42. С. 80–85; Історія і національна безпека. Павло Гай-Нижник: «Досвід нашої державності початку ХХ століття вказує українцям на просту істину – не варто нікого звинувачувати у втраті державності, окрім себе (інтерв'ю взяв О. Купрієнко). *День*, 2011, № 174. С. 4; Гай-Нижник П. В очікуванні тотальної русифікації та диктатури. *Історична правда*, 2011, 28 березня; *Україна Incognita: веб-додаток до всеукраїнської газети «День»*, 2011, 8 грудня; Гай-Нижник П.: «У влади немає інтелектуального резерву». *Газета по-українськи*, 2012, № 1360; Гай-Нижник П.: «В авторитарній державі дракон з'їдає сам себе». *Газета по-українськи*, 2012, № 1375. С. 8; Гай-Нижник П. Потворна сутність української влади, або в яку «державу» прагнуть загнати один з європейських народів. *Час і Події* (Чикаго, США), 2012, № 12, 21 березня; Гай-Нижник П. Потворна сутність цієї влади. *Свобода* (Джерсі-Сіті, США), 2012, № 15, 13 квітня. С. 3; Гай-Нижник П. Влада продукує спротив. *День*, 2012, № 90, 29 травня. С. 5.
33. Доній О. «Список 300». *Кореспондент.net*, 2012, 27 червня [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://blogs.korrespondent.net/celebrities/blog/olesdoniy/a69187/>; «Список 300» (складений «Всеукраїнським Комітетом на захист української мови»); Богуславська А. Нас тут 300, як скло. *Україна молода*, 2012, 28 червня; Богуславська А. Громадські, культурні, наукові й політичні діячі створили Комітет на захист української мови і запрошують всіх охочих. *Дунаєвський вісник*, 2012, 5 липня. С. 11.
34. Громадською радою при МЗС України створено Міжвідомчу Експертну раду з питань національностей, національних меншин та захисту українців у світі. *Музеї України*, 2013, 19 квітня; Міністру закордонних справ України Л. Кожарі. *Музеї України*, 2013, 23 квітня.
35. Реєстрація МінЮстом НКР «Булава» (24 жовтня 2017 р.) // <http://bulava.in.ua/reestraciya-bulava.html>
36. Гай-Нижник П. П. Позиції та завдання сучасного українського консерватизму. *Гілея*, 2013, вип. 74. С. 346–350.
37. Павло Гай-Нижник в політраді Правого Сектору. *Українська національна асамблея (УНА-УНСО)*. *Офіційний сайт*, 2014, 9 лютого [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://una-unso.in.ua/pavlogay-nizhnik-uviyshov-v-politradu-pravogo-sektoru>; Шуклинов П. Амністія: власть і майдан сделали польшага навстречу друг другу. *Ліга Новості: ЛІГА-БізнесІнформ: Інформаційне агентство*, 2014, 14 лютого [Електронний ресурс]: http://news.liga.net/articles/politics/980339-amnistiya_vlast_i_maydan_sdelali_polshaga_navstrechu_drug_drugu.htm; «Правий сектор готов освободить Грушевского в течение суток. *Сегодня*, 2014, 14 февраля [Електронний ресурс]: <http://www.segodnya.ua/ukraine/pravyi-sektor-gotov-osvobodit-grushevskogo-v-techenie-sutok-495822.html>; «Правий сектор» сформував політраду і вирішив включитися в процес врегулювання ситуації в Україні. *NEWSru.ua – Україна*, 2014, 14 лютого [Електронний ресурс]: http://www.newsru.ua/ukraine/14feb2014/pravyi_pjlitsovet.html; «Правий сектор» сформував політраду і готовий долучитися до консультацій щодо врегулювання ситуації. *УНІАН*, 2014, 14 лютого [Електронний ресурс]: <http://www.unian.ua/politics/884497-pravyi-sektor-sformuvav-politradu-i-gotoviy-doluchitsya-dokonsultatsiy-schodo-vregulyuvannya-situatsiji.html>; «Правий сектор» сформировал политсовет и хочет присоединиться к переговорам по урегулированию ситуации в Украине. *ПрессОРГ 24*, 2014, 14 лютого [Електронний ресурс]: <http://pressorg24.com/news?id=7529>; Беловол А. «Правый сектор» готов освободить Грушевского в течение суток. *Сегодня*, 2014, 14 лютого.
38. Член політради «Правого сектору» П. Нижник: Звернення до світового співтовариства (14.02.2014) <https://www.youtube.com/watch?v=12YxwnaVNaQ&list=PLYxtKGQNAJ2vNLK0XG-qHczkxHicwHVM&index=5>
39. Науковці кажуть, що «перевертати прапор» – провокація або нецтво. *Історична правда*, 2014, 22 серпня [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/short/2014/08/22/144148/>
40. Тригуб А. На Троещині буде Музей української пропаганди! *Музеї України*, 2014, 8 травня; Творець музею пропаганди йде до Київради. *Нова Січ*, 2014, 9 травня; Про Сталіна і Путіна поговорять в музеї на Троещині у п'ятницю 13. *Музеї України*, 2014, 11 червня; Половинко В. Відкритий музей української пропаганди став першим закладом культури на Троещині. *Газета по-українськи*, 2014, 26 травня [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://gazeta.ua/articles/history/vidkritij-muzej-ukrayinskoyi-propagandi-stav-pershim-zakladom-kulturi-na-troyeschini/560155>

41. Гай-Нижник П. П. Росія проти України (1990–2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення. К., 2017. 332 с.

42. Гай-Нижник П. Основні засади Стратегії де окупації та реінтеграції Криму в контексті національної безпеки України: штрихи до проблеми й напрямки розв'язання. К., 2017. 52 с.; Pavlo Hai-Nyzhnyk. Basic Principles of the Strategy for De-Occupation and Reintegration of Crimea in the Context of National Security of Ukraine: Aspects of the Problem and Solution Areas. К., 2017. 105 с.

43. Рішенням редколегії журналу «Сучасність» Міжнародною літературною премією імені Івана Кошелівця за 2013 рік нагороджені: Павло Гай-Нижник (Україна). *Соборність* (Ізраїль), 2014, № 1–2. С. 5; Оголошені лауреати Міжнародної літературної премії ім. Івана Кошелівця. *Територія голосу. Літературно-мистецька сторінка Полтавської обласної організації Спілки письменників України*, 2014, 8 вересня [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.teritoria-golosu.itava.org/2014/09/laureaty-mizhnarodnoi-premii-koshelivciv/-2013-2014-Ienska-pushko.html>

44. Гай-Нижник П. Згадуй мене...: Лірика кохання. К., 2005. 114 с.

45. Гай-нижник П. Смак свободи...: Лірика життя. К., 2009. 95 с.

46. Гай-Нижник П. Плинність: Поезія. К., 2015. 100 с.

47. Гай-Нижник П. Відчуття: Поезія. К., 2019. 150 с.

48. Гай-Нижник П. ЗУНР – ЗО УНР: становлення органів влади і державного управління (1918–1919 рр.). К., 2018. 146 с.

49. Гай-Нижник П. Українська національна ідея: соборні чинники та визначальні засади. *Трансформація української національної ідеї*. К., 2019. С. 143–171.

50. Гай-Нижник П. 1918-й: два перевороту. К., 2019. 298 с.

51. Гай-Нижник П. Павло Скоропадський і Власний Штаб гетьмана всієї України: боротьба за владу і державність. К., 2019. 626 с.

52. Гай-Нижник П. Українська Держава: суспільно-політична модель і соціально-економічний лад в теорії та ідеології ОУН-б (1940–1990 рр.). К., 2020. 432 с.

53. Заступник директора НДІУ П. Гай-Нижник – співавтор ґрунтового підручника «Військово-Морська історія України», презентованого в Інституті Військово-Морських сил. *Науково-дослідний інститут українознавства*. Офіційний веб-сайт: <http://ndiu.org.ua/index.php/component/content/article/102-2009-08-31-13-55-49/2618-----1--r----->

54. Представник інституту українознавства увійшов до складу Наглядової Ради Міжнародної асоціації студентів політичної науки. *Науково-дослідний інститут українознавства*, 2021, 31 січня [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://ndiu.org.ua/index.php/component/content/arti/101-2009-08-31-13-55-49/2633-2021-01-31-13-08-37>

55. Merci aux signataires pour leur soutien à la Déclaration Universelle des Archives! *International Council on Archives*: <https://www.ica.org/es/node/21092>

References

1. Jesse Russell, Ronald Cohn. Pavlo Hai-Nyzhnyk. Memrhis: VSD, 2013. 115 r.; Pavlo Hai-Nyzhnyk. *Ukrainian Akademics*. Memrhis (Tennessee, USA): General Books, 2010. 28 r.; Pavlo Hai-Nyzhnyk. *Ukrainian Historians*. Memphis, Tennessee, USA: General Books LLC, 2011. 42 p.; Shvydkyi V., Shepel L. Hai-Nyzhnyk Pavlo Pavlovych. *Ukrainski istoriky XX stolittia. Biobibliografichniy dovidnyk*. Serii: «Ukrainski istoriky». Vyp. 2. Ch. 3. К., 2006. S. 43–45; Prokopchuk V. S., Prokopchuk T. K., Oliinyk S. V. Hai-Nyzhnyk Pavlo Pavlovych. *Dunaievehchyna v imenakh. Biobibliografichniy dovidnyk*. Dunaivtsi, 2006. S. 29–31; Noiret S. Publications on financial history 2006. *Financial History Review*. Vol. 15. Is. 02. Cambridge: University Press, Oct 2008. P. 203–261; Noiret S. Publications on financial history 2004. *Financial Historical Review*. Vol. 13. Is. 02. Cambridge: Published online by Cambridge University Press 23 Oct 2006. P. 235–307.

2. Verves Yu. Karl Linnei. Korol systematyky. *Ukraina moloda*, 2007, 7 chervnia, s. 12.

3. Pavlo Pavlovych Hai-Nyzhnyk. *Ukraina naprykintsy XIX st. – u 30-kh rr. XX st. (naukova shkola): biobibliografichniy pokazhchyk*. Serii: naukovi shkoly Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Vyp. 2. Kamianets-Podilskiy, 2009. S. 42–43.

4. Kabachynska S. Problemy tysyacha y odniiei shkoly Khmelnychchyny obhovoriuvaly na tradytsiinykh serpnevnykh konferentsiakh. *Radianske Podillia*, 1988, 30 serpnia. S. 2.

5. Vikipediia: https://uk.wikipedia.org/wiki/Hai-Nyzhnyk_Pavlo_Pavlovych.

6. Zakhariiev V., Shandebura S. Yarlyky. *Korchahinets*, 1989, № 4, 22 sichnia. S. 3–4.

7. Zakhariiev V., Shandebura S. Yarlyky. *Korchahinets*, 1989, № 4, 22 sichnia. S. 3.

8. Olifer V. Yakshcho ty lider, to bud nym zavzhdy. *Leninskym shliakhom*, 1989, 22 sichnia. S. 2–3

9. Zakhariiev V., Shandebura S. Yarlyky. *Korchahinets*, 1989, № 4, 22 sichnia. S. 3.

10. Pavlo Pavlovych Hai-Nyzhnyk. *Ukraina naprykintsy XIX st. – u 30-kh rr. XX st. (naukova shkola): biobibliografichniy pokazhchyk*. Serii: naukovi shkoly Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Vyp. 2. Kamianets-Podilskiy, 2009. S. 42–43.

11. Rezonans «Iarlyky». *Korchahinets*, 1989, 23 kvitnia.

12. Iliencko D. My odniiei zemli syny. *Leninskym shliakhom*, 1990, 10 liutoho. S. 3; Iliencko D. Obrav profesiiu ofitsera. *Radianske Podillia*, 1990, 23 liutoho. S. 3.

13. Pavlo Pavlovych Hai-Nyzhnyk. *Ukraina naprykintsy XIX st. – u 30-kh rr. XX st. (naukova shkola): biobibliografichniy pokazhchyk*. Serii: naukovi shkoly Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiiienka. Vyp. 2. Kamianets-Podilskiy, 2009. S. 42–44.

14. Kamianets-Podilskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka. Pershi 100 rokiv postupu. Kamianets-Podilskiy, 2018. S. 138.

15. Ott.-Skoropadska O. Tretia podorozh na Ukrainu vid 7-ho travnia do 7-ho chervnia 1993 r. *Batkivshchyna* (Toronto, Kanada), № 8–10. S. 8–9; Ott.-Skoropadska O. Povnennia v Ukrainu (1991–1998).

- K., 1999. S. 55–57; Ott-Skoropadska O. Ostannia z rodu Skoropadskykh. Lviv, 2013. S. 520–524.
16. Ott-Skoropadska O., Hai-Nyzhnyk P. Pavlo Skoropadskyi: korotka khronika zhyttia (1873–1945). *Skoropadskyi P. Spohady. Kinets 1917 – hruden 1918. Kyiv-Filadelfiia, 1995. S. 35–43.*
17. Skoropadskyi P. Spohady. Kinets 1917 – hruden 1918. Kyiv-Filadelfiia, 1995. 493 s.; Ott-Skoropadska O. Prezentatsiia spohadiv dlia 27.09.1995. Ott-Skoropadska O. Povernennia v Ukrainu (1991–1998). K., 1999. S. 95.
18. Kamianets-Podilskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka. Pershi 100 rokiv postupu. Kamianets-Podilskiy, 2018. S. 208.
19. Shvydkyi V., Shepel L. Hai-Nyzhnyk Pavlo Pavlovych. *Ukrainski istoryky XX stolittia. Bibliohrafichnyi dovidnyk. Seriia «Ukrainski istoryky». Vyp. 2. Ch. 3. K., 2006. – S. 43–45; Kyforenko L. Do nas povertaetsia nasha istoriia. Dunaievetskyi visnyk, 1997, 8 bereznia. S. 2–3.*
20. Hai-Nyzhnyk P. P. Finansova polityka uriadu Ukrainskoi derzhavy Hetmana P. Skoropadskoho (29 kvitnia – 14 hrudnia 1918 r.). Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata istorychnykh nauk za spetsialnistiu 07.00.01 – Istoriiia Ukrainy. K., 2000. 20 s.
21. Hai-Nyzhnyk P. Finansova polityka uriadu Ukrainskoi Derzhavy Hetmana Pavla Skoropadskoho (29 kvitnia – 14 hrudnia 1918 r.). K., 2004. 430 s.
22. Shvydkyi V., Shepel L. Hai-Nyzhnyk Pavlo Pavlovych. *Ukrainski istoryky XX stolittia. Bibliohrafichnyi dovidnyk. Seriia: «Ukrainski istoryky». Vyp. 2. Ch. 3. K., 2006. S. 43; Olifer V. Na spomyn suchasnykam. Dunaievetskyi visnyk, 2002, 6 chervnia. S. 2; Strengthening the market economy and formation of middle-class as a precondition for Ukraine to become the NATO member. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, 2003, № 4. S. 20.*
23. Hai-Nyzhnyk Pavlo Pavlovych. *Pratsi profesorsko-vykladatskoho skladu kafedry istorii Ukrainy ta pravoznavstva Kryvorizkoho pedahohichnoho instytutu DVNZ «Kryvorizkyi natsionalnyi universytet» (do 15-richnoho yuvileiu kafedry). Naukovo-dopomizhnyi bibliohrafichnyi pokazhchik. Kryvyi Rih, 2015. S. 43–47; Soloviov S. Sobornist: kryvorizkyi aspekt. Chervonyi hirnyk (Kryvyi Rih), 2004, 24 sichnia. S. 2.*
24. Teliachyi Yu. Uspikh nashoho zemliaka. *Dunaievetskyi visnyk*, 2008, 16 zhovtnia. S. 3.
25. Hai-Nyzhnyk P. P. Finansova polityka Tsentralnoi Rady ta uriadiv Ukrainskoi Narodnoi Respubliky (berezen 1917 r. – kviten 1918 r.). Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia doktora istorychnykh nauk za spetsialnistiu 07.00.01 – Istoriiia Ukrainy. K., 2008. 32 s.; Idzo V. Retsenziia na avtoreferat doktorskoj dysertatsii Hai-Nyzhnyka Pavla Pavlovycha «Finansova polityka Tsentralnoi Rady ta uriadiv ta uriadiv Ukrainskoi Narodnoi Respubliky (berezen 1917 r. – kviten 1918 r.)». *Naukovyi Visnyk Ukrainskoho Istorychnoho klubu*. Moskva, 2008. T. XXIV. S. 180–181.
26. 25 rokiv Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. K.: IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2016. S. 403–409.
27. Marshak Y. Protivorechyaiva fyhura Yvana Mazery stala zpytsentrom osnovnykh diskussyi zasedanyia nauchnoho soveta RAN. *YTAR-TASS. M., 2009, 11 yunია; V RAN pryznaly, chto Mazera predatel tolko s tochky zrenyia hosudarstvennykh interesov Rossyy. Hlavnoe (Kharkov), 2009, 11 yunია.*
28. Open Appeal from Ukrainians to the Members of European Parliament with regards to the defamation of Stepan Bandera in the text of the Resolution of the European Parliament on the Situation in Ukraine from February 25, 2010.
29. Hai-Nyzhnyk P. P. UNR ta ZUNR: stanovlennia orhaniv vlady i natsionalne derzhavotvorennya (1917–1920 rr.). K., 2010. 304 s.
30. Olifer V. Naukovets, poet, akademik. *Dunaievetskyi visnyk*, 2010, 22 lypnia. S. 8.
31. Pidvysotskyi R. Kredo «Visnyka Natsionalnoho banku Ukrainy» – vysokyi profesionalizm, neuperedzhenist, obiektyvnist. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, 2012, № 12. S. 22.
32. Hai-Nyzhnyk P. Dosyt «hnaty porozhniak». *Ukrainskyi tyzhden*, 2010, № 44. S. 30–33; Hai-Nyzhnyk P. P. Ukrainse «sohodni» kriz pryzmu ukrainskoho «vchora». *Hileia*, 2010, № 42. S. 80–85; Istoriiia i natsionalna bezpeka. Pavlo Hai-Nyzhnyk: «Dosvid nashoi derzhavnosti pochatku KhKh stolittia vkaizie ukraintsiam na prostu istynu – ne varto nikoho zvyuvachuvaty u vtrati derzhavnosti, okrim sebe (interviu vziav O. Kupriienko). *Den*, 2011, № 174. S. 4; Hai-Nyzhnyk P. V ochikuvanni totalnoi rusyfikatsii ta dyktatury. *Istorychna pravda*, 2011, 28 bereznia; *Ukraina Incognita: veb-dodatok do vseukrainskoi hazety «Den»*, 2011, 8 hrudnia; Hai-Nyzhnyk P.: «U vlady nemaie intelektualnoho rezervu». *Hazeta po-ukrainsky*, 2012, № 1360; Hai-Nyzhnyk P.: «V avtorytarnii derzhavi drakon zidaie sam sebe». *Hazeta po-ukrainsky*, 2012, № 1375. S. 8; Hai-Nyzhnyk P. Potvorna sutnist ukrainskoi vlady, abo v yaku «derzhavu» prahnut zahnaty odyn z yevropeiskykh narodiv. *Chas i Podii (Chykaho, SShA)*, 2012, № 12, 21 bereznia; Hai-Nyzhnyk P. Potvorna sutnist tsiiei vlady. *Svoboda (Dzhersi-Siti, SShA)*, 2012, № 15, 13 kvitnia. S. 3; Hai-Nyzhnyk P. Vlada produkuje sprotyv. *Den*, 2012, № 90, 29 travnia. S. 5.
33. Donii O. «Spysok 300». *Korespondent.net.*, 2012, 27 chervnia [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://blogs.korespondent.net/celebrities/blog/olesdoniy/a69187>; «Spysok 300» (skladyeni «Vseukrainskym Komitetom na zakhyst ukrainskoi movy»); Bohuslavsk A. Nas tut 300, yak sklo. *Ukraina moloda*, 2012, 28 chervnia; Bohuslavsk A. Hromadski, kulturni, naukovi y politychni diiachy stvoryly Komitet na zakhyst ukrainskoi movy i zaproshuiut vsikh okhochykh. *Dunaievetskyi visnyk*, 2012, 5 lypnia. S. 11.
34. Hromadskoiu radioiu pry MZS Ukrainy stvoreno Mizhvidomchu Ekspertnu radu z pytan natsionalnosti, natsionalnykh menshyn ta zakhystu ukraintsiv u sviti. *Muzei Ukrainy*, 2013, 19 kvitnia; Ministru zakordonnykh sprav Ukrainy L. Kozhari. *Muzei Ukrainy*, 2013, 23 kvitnia.
35. Reiestratsiia MinIustom NKR «Bulava» (24 zhovtnia 2017 r.) // <http://bulava.in.ua/reestraciya-bulava.html>
36. Hai-Nyzhnyk P. P. Pozytsii ta zavdannia suchasnoho ukrainskoho konservatyzmu. *Hileia*, 2013, vyp. 74. S. 346–350.
37. Pavlo Hai-Nyzhnyk v politradi Pravoho Sektoru. *Ukrainska natsionalna asambleia (UNA-*

UNSO). *Ofitsiyni sait*, 2014, 9 liutoho [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://una-unso.in.ua/pavlogay-nizhnik-uviyshov-v-politradu-pravogo-sektoru>; Shuklynov P. Amnystiya: vlast y maidan sdelay polshaha navstrechu druh druhu. *Liha Novosty: LIHABiznesInform: Ynformatsyonnoe ahentstvo*, 2014, 14 liutoho [Elektronnyi resurs]: http://news.liga.net/articles/politics/980339-amnistiya_vlast_i_maydan_sdelayi_polshaga_navstrechu_drug_drugu.htm; «Pravyyi sektor hotov osvobodit Hrushevskoho v techenye sutok. *Sehodnia*, 2014, 14 fevralia [Elektronnyi resurs]: <http://www.segodnya.ua/ukraine/pravyi-sektor-gotov-osvobodit-grushevskogo-v-techenie-sutok-495822.html>; «Pravyi sektor» sformuvav politradu i vyrishyv vkluchytysia v protses vrehulivannia sytuatsii v Ukraini. *NEWSru.ua – Ukraina*, 2014, 14 liutoho [Elektronnyi resurs]: http://www.newsru.ua/ukraine/14feb2014/pravyi_pjlitsovet.html; «Pravyi sektor» sformuvav politradu i hotovy doluchytysia do konsultatsii shchodo vrehulivannia sytuatsii. *UNIAN*, 2014, 14 liutoho [Elektronnyi resurs]: <http://www.unian.ua/politics/884497-pravyi-sektor-sformuvav-politradu-i-gotovy-doluchitsya-do-konsultatsiy-shchodo-vregulyuvannya-situatsiji.html>; «Pravyi sektor» sformyrovav polytsovet y khotet prysoedynitsia k perehovoram po urehulivanniu sytuatsii v Ukraini. *PressORH 24*, 2014, 14 liutoho [Elektronnyi resurs]: <http://pressorg24.com/news?id=7529>; Belovol A. «Pravyyi sektor» hotov osvobodit Hrushevskoho v techenye sutok. *Sehodnia*, 2014, 14 liutoho.

38. Chlen politrady «Pravoho sektoru» P. Nyzhnyk: Zvernennia do svitovoho spivtovarystva (14.02.2014) <https://www.youtube.com/watch?v=12YxwnaVHaQ&list=PLYxtKGGQNAJ2vNLK0XG-qHczkxHicwHVM&index=5>

39. Naukovtsi kazhut, shcho «perevertaty prapor» – provokatsiia abo neutstvo. *Istorychna pravda*, 2014, 22 serpnia [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://www.istpravda.com.ua/short/2014/08/22/144148/>

40. Tryhub A. Na Troieshchyni bude Muzei ukrainskoi propahandy! *Muzei Ukrainy*, 2014, 8 travnia; Tvorets muzeiu propahandy yde do Kyivrady. *Nova Sich*, 2014, 9 travnia; Pro Stalina i Putina pohovoriat v muzei na Troieshchyni u piatnytsiu 13. *Muzei Ukrainy*, 2014, 11 chervnia; Polovynko V. Vidkryty muzei ukrainskoi propahandy stav pershim zakladom kultury na Troieshchyni. *Hazeta po-ukrainsky*, 2014, 26 travnia [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://gazeta.ua/articles/history/vidkritij-muzej-ukrayinskoyi-propahandy-stav-pershim-zakladom-kulturi-na-troyeschyni/560155>

41. Hai-Nyzhnyk P. P. Rosiia proty Ukrainy (1990–2016 rr.): vid polityky shantazhu i prymusu do viiny na pohlynannia ta sproby znyshchennia. K., 2017. 332 s.

42. Hai-Nyzhnyk P. Osnovni zasady Stratehii de okupatsii ta reintegratsii Krymu v konteksti natsionalnoi bezpeky Ukrainy: shtrykhy do problemy y napriamky rozviazannia. K., 2017. 52 s.; Pavlo Hai-Nyzhnyk. Basic Principles of the Strategy for De-Occupation and Reintegration of Crimea in the Context of National Security of Ukraine: Aspects of the Problem and Solution Areas. K., 2017. 105 s.

43. Rishenniam redkolehii zhurnalu «Suchasnist» Mizhnarodnoiu literaturnoiu premiieiu imeni Ivana Koshelivtsia za 2013 rik nahorodzeni: Pavlo Hai-Nyzhnyk (Ukraina). *Sobornist* (Izrail), 2014, № 1–2.

S. 5; Oholosheni laureaty Mizhnarodnoi literaturnoi premii im. Ivana Koshelivtsia. *Terytoriiia holosu. Literaturno-mystetska storinka Poltavskoi oblasnoi orhanizatsii Spilky pysmennykiv Ukrainy*, 2014, 8 veresnia [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://www.teritoria-golosu.itava.org/2014/09/laureaty-mizhnarodnoi-premii-koshelivtsia/-2013-2014-lenska-pushko.html>

44. Hai-Nyzhnyk P. Zghadui mene...: Liryka kokhannia. K., 2005. 114 s.

45. Hai-Nyzhnyk P. Smak svobody...: Liryka zhyttia. K., 2009. 95 s.

46. Hai-Nyzhnyk P. Plynnist: Poeziia. K., 2015. 100 s.

47. Hai-Nyzhnyk P. Vidchuttia: Poeziia. K., 2019. 150 s.

48. Hai-Nyzhnyk P. ZUNR–ZO UNR: stanovlennia orhaniv vlady i derzhavnoho upravlinnia (1918–1919 rr.). K., 2018. 146 s.

49. Hai-Nyzhnyk P. Ukrainska natsionalna ideia: soborni chynnyky ta vyznachalni zasady. *Transformatsiia ukrainskoi natsionalnoi idei*. K., 2019. S. 143–171.

50. Hai-Nyzhnyk P. 1918-y: dva perevoroty. K., 2019. 298 s.

51. Hai-Nyzhnyk P. Pavlo Skoropadskyi i Vlasnyi Shtab hetmana vsiiei Ukrainy: borotba za vladu i derzhavnist. K., 2019. 626 s.

52. Hai-Nyzhnyk P. Ukrainska Derzhava: suspilno-politychna model i sotsialno-ekonomichni lad v teorii ta ideologii OUN-b (1940–1990 rr.). K., 2020. 432 s.

53. Zastupnyk dyrektora NDIU P. Hai-Nyzhnyk – spivavtor gruntovnoho pidruchnyka «Viiskovo-Morska istoriia Ukrainy», prezentovano v Instytuti Viiskovo-Morskykh syl. *Naukovo-doslidnyi instytut ukrainoznavstva. Ofitsiyni veb-sait*: <http://ndiu.org.ua/index.php/component/content/article/102-2009-08-31-13-55-49/2618-----1---r----->

54. Predstavnyk instytutu ukrainoznavstva uviishov do skladu Nahliadovoi Rady Mizhnarodnoi asotsiatsii studentiv politychnoi nauky. *Naukovo-doslidnyi instytut ukrainoznavstva*, 2021, 31 sichnia [Elektronnyi resurs] Rezhym dostupu: <http://ndiu.org.ua/index.php/component/content/artc2009-08-31-13-55-49/2633-2021-01-31-13-08-37>

55. Merci aux signataires pour leur soutien à la Déclaration Universelle des Archives! *International Council on Archives*: <https://www.ica.org/es/node/21092>